

De kinderdoop: Gefundeerd in Gods eeuwige verbond

“Maar zal men dan ook de jonge kinderen dopen?”

Taakgroep Pastoraat De Ontmoeting
November 2025

Inleiding

Al eeuwenlang klinkt binnen de kerk de vraag: dopen we onze kinderen of wachten we tot zij zelf bewust kunnen belijden? Het is een gesprek van alle tijden, dat ook in onze eigen Ontmoetingskerk af en toe opborrelt. Toch staan wij niet toevallig in de gereformeerde traditie van de verbondsdoopt. Juist de kinderdoop laat op beeldende manier zien hoe God werkt:

- Het kind hoort er van het allereerste begin bij – in het gezin van gelovige ouders.
- Het gezin hoort er van het allereerste begin bij – in de gemeente van Christus.
- En de gemeente hoort er van het allereerste begin bij – in Gods wereldwijde kerk, het lichaam van de gekomen Messias.

De doop is daarom allereerst Gods 'ja' tegen ons en onze kinderen, vóór wij zelf iets kunnen zeggen of geloven. Het is een zichtbaar teken van Zijn eeuwige verbond dat door alle generaties heen loopt – van Abraham tot op vandaag.

In dit besprekstuk legt de taakgroep Pastoraat uit hoe de Schrift zelf deze lijn trekt: van de besnijdenis in het Oude Testament naar de doop in het Nieuwe Testament, van Gods belofte aan Abraham en zijn nageslacht naar de belofte van Pinksteren: "voor u en voor uw kinderen". We hopen dat deze notitie ons samen helpt om de rijkdom van de kinderdoop opnieuw te ontdekken, te verstaan en te waarderen – tot opbouw van ons geloof en tot eer van Hem die trouw blijft, generatie na generatie.

1. De eenheid tussen het Oude en Nieuwe Testament

De Bijbel is één doorlopend verhaal van Gods verlossingsplan waarin het Oude en Nieuwe Testament nauw met elkaar verbonden zijn. Wat in het Oude Testament is beloofd of voorafschaduwd, komt in het Nieuwe Testament tot zijn eigenlijke vorm, inhoud, betekenis en vervulling. Alles van het Oude Testament wordt in het Nieuwe Testament in de komst van Christus tot vervulling gebracht. Beide testamenten getuigen van Gods genade en Zijn verbond met Zijn volk. Het Oude Testament legt de basis in de vorm van Gods beloften, terwijl het Nieuwe Testament deze beloften vervult in Jezus Christus. Deze eenheid is duidelijk terug te zien in passages zoals Hebr. 1:1-2, waar staat dat *God vroeger tot de vaders sprak door de profeten, maar in deze laatste dagen tot ons heeft gesproken door de Zoon*. Dit benadrukt de continuïteit van Gods openbaring. Dit is ook terug te zien bij de instelling van het heilig Avondmaal. Dit sacrament is de vervulling van het offerlam van het Oudtestamentisch Pascha in het offer van het Lam Gods (Luk. 22:15; 1 Kor. 11:25). Zo is ook de besnijdenis tot haar eigenlijke, vervulde vorm, gekomen in de doop (Kol. 2). In beiden speelt het verbond van God met mensen een belangrijke rol.

Het verbond dat God sluit met Zijn volk is dan ook een rode draad door beide testamenten. In het Oude Testament zien we dit verbond met Abraham (Gen. 17), verbijzonderd met Mozes (Ex. 19-24) en David (2 Sam. 7), terwijl het Nieuwe Testament spreekt van een vernieuwd of beter verbond in Christus' bloed (Luk. 22:20; Hebr. 8:6-13). Dit nieuwe verbond wordt in het Oude Testament al aangekondigd (Jer. 31:31-34) omdat de ceremoniën/rituelen van het oude verbond niet in staat waren de zonden definitief weg te nemen. Jezus zelf benadrukt dat Hij niet is gekomen om de Wet of de Profeten (het oude verbond) af te schaffen, maar te vervullen (Mat. 5:17). Jezus vervulde de wet door volmaakte gehoorzaamheid en het ultieme offer waardoor de ceremoniële aspecten van het oude verbond hun doel bereikten in Hem. Het oude verbond is daarmee niet afgeschaft, maar vernieuwd en verbreed naar Jood én heiden na de uitstorting van de Heilige Geest. Zo deelt de hele wereld in het beloofde heil aan Abraham (Rom. 9:24; 10:12-13; Gal. 3: 24-29; Ef. 2:11-22).

Deze eenheid betekent dat de tekenen van het verbond, zoals besnijdenis in het Oude Testament en de doop in het Nieuwe Testament, dezelfde geestelijke realiteit weerspiegelen: Gods belofte van behoud en de oproep tot geloof en gehoorzaamheid.

Voor het begrijpen van de betekenis van de (kinder)doop als teken en zegel van het verbond is het daarom van groot belang om te weten wat de Oudtestamentische (kinder)besnijdenis inhoudt.

2. De functie van het verbond en de besnijdenis in het Oude Testament

In het Oude Testament is het verbond een genadige overeenkomst waarin God Zichzelf aan Zijn volk verbindt en belooft hun God te zijn en zij Zijn volk. Een sleuteltekst is Genesis 17:7, waar God tegen Abraham zegt: *"Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw nageslacht na u, al hun generaties, als een eeuwig verbond, om u en uw nageslacht na u tot een God te zijn."* Als een refrein keert deze zin keer op keer terug in de Bijbel, van Genesis tot en met Openbaring (zie bijvoorbeeld Jes. 59:32; Jer. 31:34; Ez. 37:23-28; 2 Kor. 6:16; Openb. 21:3). Dit verbond omvat niet alleen volwassenen, maar ook hun kinderen en verdere nageslacht, wat de gemeenschappelijke en generatie-overschrijdende aard van Gods beloften onderstreept (Ps. 103:17-18). Het individu staat altijd in de grotere context van gezin, huishouden, volk(eren) en wereld. Dit verbond is een eeuwig verbond met de gelovige met hun kinderen en hun kindskinderen (Ez. 37:24-28; Jer. 32:38-40).

De besnijdenis was het zichtbare teken van dit verbond, zoals beschreven in Genesis 17:10-11: *"Dit is Mijn verbond dat u zult houden tussen Mij en u en uw nageslacht na u: al wat mannelijk is bij u moet besneden worden. [...] En het zal tot een teken van het verbond zijn tussen Mij en u."* Besnijdenis markeerde de toewijding aan God en de opname in de verbondsgemeenschap, ook voor kinderen die nog niet bewust konden kiezen (Gen. 17:12). Het was een uiterlijk teken van een innerlijke realiteit: geloof en gehoorzaamheid aan God. Hoewel besnijdenis geen redding garandeerde, wees het naar Gods belofte en riep het op tot een leven in overeenstemming met het verbond.

3. De historische betekenis van het verbond in de tijd van het Oude Testament¹

Het verbond in het Oude Testament had een diepe historische betekenis voor het volk Israël. Het vormde de basis van hun identiteit als Gods uitverkoren volk, onderscheiden van de omliggende volken. Het verbond met Abraham (Gen. 12:1-3; 17:1-14) markeerde het begin van Gods plan om een volk te vormen dat Zijn naam zou dragen en door wie alle volken gezegend zouden worden. Dit verbond werd verder uitgewerkt in het Sinaïtische verbond met Mozes (Ex. 19:5-6), waarin Israël werd opgeroepen om een *"koninkrijk van priesters en een heilig volk"* te zijn. Het verbond gaf structuur aan de relatie tussen God en Zijn volk, met de wet als leidraad voor een heilig leven en de offers als middel tot verzoening bij overtredingen.²

Historisch gezien functioneerde het verbond als een anker in tijden van crisis, zoals de slavernij in Egypte, de woestijnreis en de ballingschap. Het herinnerde Israël aan Gods trouw, zelfs wanneer zij ontrouw waren. Bijvoorbeeld, in Deuteronomium 7:7-8 benadrukt Mozes dat God Israël uitkoos uit liefde en trouw aan de eed die Hij aan Abraham zwoer, niet vanwege hun grootheid of toewijding aan God. Besnijdenis speelde hierin een cruciale rol als een blijvend teken van deze verbondstrouw, dat generatie op generatie werd doorgegeven, zelfs in ballingschap (Jer. 9:25-26). Het verbond en de

¹ Zie bijlage 1 voor de historische achtergrond van een verdrag of verbond in de Oudtestamentische cultuur, waarbij God zich (deels) aansluit bij het sluiten van het verbond met Abraham.

² Veelzeggend is dat Petrus dit omdraait in 1 Petrus 2:9-10 *"U bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilig volk, een volk dat God Zich tot Zijn eigendom maakte; ..., u die voorheen geen volk was, maar nu Gods volk bent; u, die zonder ontferming was, maar nu in ontferming bent aangenomen."* Een verwijzing naar Hosea 1 en 2 waar Gods genade schittert in de verbondsontrouw van Israël. De verwijzing naar Hosea onderstreept dat Gods genade en verkiezing niet beperkt zijn tot het oude Israël, maar zich uitstrekken tot allen die in Christus geloven, waardoor zij deel worden van een *"koninklijk priesterschap"* en een *"heilig volk"*. Dit weerspiegelt zowel continuïteit in Gods plan als een verbreding van Zijn verbond naar alle volken in het koninkrijk der hemelen.

besnijdenis waren dus niet alleen geestelijke, maar ook historische bakens die Israël verbonden met Gods eeuwige plan. Dit plan van God omvatte met het nieuwe verbond ook de onbesneden heidenen, *“voorheen veraf, maar nu door het bloed van Christus dichterbij gekomen.”* (Ef. 2:13).

4. De relatie tussen kinderdoop en kinderbesnijdenis³

In het Nieuwe Testament is door deze uitbreiding en als het teken van dat nieuwe verbond het ritueel van de besnijdenis overgegaan naar de doop, zoals Paulus dat uitlegt in Kolossenzen 2:11-12: *“In Hem bent u ook besneden met een besnijdenis die niet met handen geschiedt, door het uittrekken van het lichaam van de zonden van het vlees, door de besnijdenis van Christus, daar u met Hem begraven bent in de doop.”* Hier wordt de doop gezien als de vervulling van de besnijdenis, waarbij beiden wijzen op de geestelijke reiniging en opname in Gods volk. Het bloedig aspect van de besnijdenis (vooruitziend naar Christus’ offer) veranderde in een ‘onbloedig’ teken en zegel van de doop door het water (weerspiegeland de vervulling van Christus’ offer). We zien hier duidelijk dat ten eerste de Kolossenzen, die heidenen waren en daarom fysiek onbesneden, *geestelijk* besneden waren door de besnijdenis van Jezus. Met andere woorden: de Kolossenzen waren geestelijk vertegenwoordigd in de fysieke besnijdenis van Christus. In de tweede plaats wordt deze geestelijke besnijdenis volbracht door middel van de begrafenis met Christus in de doop (zie ook Rom. 6:3-4). De fysieke besnijdenis is vervuld in Christus. De geestelijke besnijdenis (de harts- en levensvernieuwing) wordt in plaats daarvan gesymboliseerd door de waterdoop (Tit. 3:5).

Paulus beschrijft in Romeinen 4:11 de (kinder)besnijdenis als een *“zegel van de gerechtigheid [van Christus - AL] van het geloof”* die Abraham ontving. Op vergelijkbare wijze wordt de doop gezien als een zegel van Gods beloften in Christus, ook voor de kinderen van gelovigen. Beide kunnen worden gezien als twee kanten van dezelfde verbondsmunt.

Net zoals besnijdenis in het Oude Testament werd toegepast op kinderen van de gelovige Israëliet, zo wordt de kinderdoop in het Nieuwe Testament gezien als de vervulling van de besnijdenis, waarbij het teken van het verbond wordt toegepast op de kinderen van de gelovigen. De kinderdoop weerspiegelt de continuïteit van het verbond, waarbij God niet alleen met gelovige ouders, maar ook met hun nageslacht een relatie aangaat. Dit is te zien in Handelingen 2:38-39, waar Petrus zegt: *“Bekeert u, en laat ieder van u gedoopt worden in de naam van Jezus Christus, tot vergeving van de zonden; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen. Want voor u is de belofte en voor uw kinderen.”* De belofte van het (vernieuwde) verbond omvat dus juist ook weer de kinderen van gelovigen! Daarom dopen we onze jonge kinderen in de gemeente van Christus.

5. Bijbelse onderbouwing van de kinderdoop

De Bijbelse onderbouwing voor de kinderdoop rust op vier pijlers:

- a. **De eenheid en continuïteit van het verbond:** Zoals eerder besproken, sluit het verbond in beide testamenten de kinderen in. De belofte aan Abraham dat God de God van hem en zijn nageslacht zal zijn (Gen. 17:7) blijft van kracht in het Nieuwe Testament. Jezus bevestigt dit door kinderen te verwelkomen en te zeggen: *“Laat de kinderen tot Mij komen en verhindert hen niet, want voor zulken is het Koninkrijk van God”* (Mark. 10:14). Het verbond aan Abraham was primair gericht op Israël, maar bevatte al beloften van zegen voor alle volken (Gen 12:3; Jes. 49:6; Zach. 2:11). In Efez. 2:11-13 wordt dit verbond verbreed naar Jood én heiden (Rom. 4:9-11). De essentie van het oude verbond (Gods genade, trouw en relatie met zijn volk) continueert in het nieuwe verbond door het geloof (Gal. 3:13-29) op grond van betere beloften (Hebr. 8:6). De nadruk van uiterlijke rituelen verschuift naar innerlijke vernieuwing door geloof en de Geest (Rom. 2:28-29; Gal. 5:6), gesymboliseerd door de doop (Gal 3:27).

³ Zie bijlage 2 voor een overzicht van overeenkomsten en parallellen tussen besnijdenis en doop.

- b. De gemeenschap van het verbond:** De Bijbel laat zien dat kinderen van gelovigen worden beschouwd als deel van de verbondsgemeenschap, zelfs voordat zij persoonlijk geloof kunnen belijden. Paulus zegt in 1 Korinthe 7:14: *"Want de ongelovige man is geheiligd door de vrouw, en de ongelovige vrouw is geheiligd door de man; want anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig."* Dit vers laat zien dat kinderen van gelovige ouders een bijzondere status hebben binnen het verbond, wat een basis vormt voor hun doop. Dat gold niet minder in het Oude Testament (Ps. 103: 17-18).
- c. Huishoudensdopen in het Nieuwe Testament:** In het Nieuwe Testament worden meerdere gevallen beschreven waarin hele huishoudens werden gedoopt, zoals dat van Lydia (Hand. 16:15), de gevangenebewaarder (Hand. 16:33) en Crispus (Hand. 18:8). Hoewel niet expliciet vermeld wordt dat er kinderen bij waren, is het meer dan aannemelijk dat huishoudens in die tijd kinderen omvatten (inclusief slaven), wat de praktijk van kinderdoop ondersteunt en zoals dat bij de besnijdenis gebruikelijk was.⁴
- d. De doop als teken van Gods initiatief:** De doop is, net als de besnijdenis, primair een teken van Gods genade en belofte, niet van menselijke verdienste. Romeinen 6:3-4 beschrijft de doop als een vereniging met Christus' dood en opstanding, een genadewerk dat ook aan kinderen kan worden toegepast, omdat zij deel uitmaken van het verbond. De kinderdoop onderstreept dat Gods genade voorafgaat aan menselijk geloof, en roept ouders en de gemeenschap op om het kind op te voeden in geloof. Het teken van Gods genade vraagt om een antwoord van de dopeling (Gen 15:6; Hand. 2:37-38).

⁴ De (kinder)dooppraktijk wordt al vermeldt in vroege kerkgeschriften vanaf de 2e eeuw na Christus. Niet onbelangrijk om te vermelden, is dat de Joodse praktijk voorschreef dat wanneer een heiden zich tot het Joodse geloof bekeerde, dat het hele gezin en huishouden gedoopt moest worden. Het ritueel van de (kinder)doop moest voor de Messiasbelijdende Jood dan ook geen verrassing zijn.

6. De noodzaak van verbondsvernieuwing en de besnijdenis van het hart

Zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament wordt benadrukt dat het uiterlijke teken van het verbond – besnijdenis of doop – gepaard moet gaan met een innerlijke vernieuwing, de zogenaamde "besnijdenis van het hart." In het Oude Testament roept God herhaaldelijk op tot deze geestelijke vernieuwing. Deuteronomium 10:16 zegt: *"Besnijd dan de voorhuid van uw hart en wees niet langer halsstarrig."* Op dezelfde wijze spreekt Jeremia 4:4 van de noodzaak om *"zich voor de HEERE te besnijden, door de voorhuid van uw hart weg te doen,"* om Gods toorn te vermijden. Dit wijst erop dat het uiterlijke teken van besnijdenis zonder innerlijk geloof en bekering onvoldoende was. Gods gekrenkte liefde (Zijn toorn) over de verbondsontrouw is de keerzijde van het verbond, zoals het boek Hosea ons leert, maar ook de waarschuwingen in Hebreëen 3 en 6 en 1 Korinthe 10.

In het Nieuwe Testament wordt deze oproep van hartsbesnijdenis voortgezet. Paulus schrijft in Romeinen 2:28-29: *"Want niet hij is een Jood die het uiterlijk is, en niet dat is besnijdenis wat uiterlijk aan het vlees geschiedt, maar hij is een Jood die het innerlijk is, en besnijdenis is die van het hart, naar de geest, niet naar de letter."* De doop, als vervuller van de besnijdenis, heeft dezelfde eis: het is een teken van Gods genade, maar vraagt om een leven van geloof en gehoorzaamheid. Dit wordt versterkt in 1 Petrus 3:21, waar de doop wordt beschreven als *"geen reiniging van het vuil van het lichaam, maar een vraag van een goed geweten aan God"*.

7. Verantwoordelijkheid van ouders, gezin, gemeenschap, kerk en dopeling

De kinderdoop legt daarom niet alleen een verantwoordelijkheid bij de ouders en de (kerkelijke) gemeenschap om het kind op te voeden in geloof, maar roept het kind zelf, wanneer het tot geloofsbesef komt, op tot persoonlijke verbondsvernieuwing. De doop benadrukt dat Gods genade voorgegaat. Het is geen garantie van persoonlijk geloof of zaligheid, maar een teken van Gods belofte dat Hij de God is van gelovigen en hun kinderen.

Ouders beloven tijdens de doopplechtigheid hun kinderen op te voeden in de christelijke geloofsleer, en de christelijke gemeente ondersteunt hen daarbij. De doop wijst vooruit naar het moment dat het kind zelf tot geloof komt en de beloften van het verbond persoonlijk aanvaardt. Dit maakt de kinderdoop niet slechts een ritueel, maar een voortdurende oproep tot een leven gewijd aan God, in overeenstemming met de besnijdenis van het hart (Deut. 6:7; Joz. 24:15; Spr. 22:6; Ef. 6:4).

Conclusie

De kinderdoop heeft grote waarde omdat deze voortbouwt op de eenheid van Gods verbond door beide testamenten heen. Het verbond, historisch verankerd in Gods beloften aan Abraham en Israël, vormde de identiteit van Gods volk en werd gemarkeerd door de besnijdenis. In het Nieuwe Testament gaat dit teken en zegel over naar de doop (Kol 2:11), inclusief voor kinderen van gelovigen, zoals gezien in de belofte van Handelingen 2:39. De kinderdoop is daarmee een inlijving in de wereldwijde gemeente van gekomen Messias Jezus Christus en het Koninkrijk van God, zoals het besneden kind destijds onderdeel uitmaakte van Gods uitverkoren volk en het beloofde heil in de Messias die zou komen. Tegelijkertijd benadrukt zowel het Oude als het Nieuwe Testament de noodzaak van verbondsvernieuwing door de besnijdenis van het hart, een oproep tot innerlijk geloof en toewijding. De kinderdoop is zo een teken van Gods genade, een herinnering aan Zijn trouw aan generaties, en een oproep tot een leven van geloof en gehoorzaamheid binnen de verbondsgemeenschap.

Slot: nogmaals waarom de kinderdoop?

Vraag: Is de doop dan alleen voor de bewuste gelovige, omdat zijn of haar geloof een absolute voorwaarde lijkt te zijn zoals omschreven in Marcus 16:16 (*"Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, die zal zalig worden"*)?

Nee:

- Deze tekst (en bijv. Matt. 28:19) staat in het teken van de uitbreiding van het heil aan "alle volken". De heidenen worden in het verbond met Israël ingelijfd. Daarmee is de wereldwijde openbaringsvorm van het genadeverbond aangebroken. Deze opdracht van Jezus is een universele zendingsopdracht van bekering, geloof en doop. Gezien de context kan dit vers niet gezien worden als een exclusieve opdracht voor de volwassendoop. Deze doop- en zendingsopdracht wordt dan zodanig versmald tot volwassenen dat kinderen er niet meer toe doen in het heil van Gods Koninkrijk.
- De prediking van het Koninkrijk van God is "aan al de volken" (Mat. 28:18-19) en tot dat Koninkrijk behoren ook de (kleine) kinderen (Mat. 19:13-15; Hand 2:39). Niet alleen voor de volwassenen, maar ook voor de kleinen (Mat. 18:1 e.v.). Als het Koninkrijk voor het kind is, dan toch ook het teken!
- In het Oude Testament ontvingen kinderen de besnijdenis zonder persoonlijk geloof, omdat zij onderdeel waren van Gods verbond, opgenomen in het verband van gezin, volk en natie. De doop volgt dit patroon, ingebed in het nieuwe en betere verbond waarbij de doop gezien wordt als geestelijke besnijdenis en de vervulde gestalte van de oudtestamentische besnijdenis (Kol. 2:11-13).
- De nadruk in de kinderdoop ligt op Gods belofte, niet op de onmiddellijke geloofsrespons van het kind. God neemt het initiatief; de mens is passief en antwoordt in geloof (na te zijn onderwezen in de christelijke geloofsleer en voorgeleefd door de ouders en de christelijke gemeente).
- Hoewel geloof en doop in deze volgorde gekoppeld lijkt te worden aan de zaligheid, zwijgt het over de status van wie niet gedoopt is of nog niet bewust kan geloven (kinderen; verstandelijk beperkten). Gods genade gaat vooraf aan het menselijk antwoord (Romeinen 5:8), het geloof volgt. Daarbij geldt dat kinderen van gelovige ouders begrepen ("heilig") zijn in het geloof van hun ouders (1 Kor. 7:14).
- De Bijbel legt geen expliciet verbod op het dopen van kinderen; de verbondstheologie biedt een overtuigende reden om het wel te doen vanwege het inclusieve karakter van Gods verbond.

Vraag: Hoe zit het dan met Jezus die gedoopt werd door Johannes? Is dat niet een bevestiging van de volwassendoop?

Nee:

- Johannes predikte een "*doop van bekering tot vergeving van zonden*" (Mar. 1:4; Luk 3:3). Zijn oproep tot bekering hield in dat de Joden, ondanks hun besnijdenis, in geestelijke zin niet automatisch in een juiste verhouding tot God stonden. De doop van Johannes was dan behoorlijk revolutionair omdat hij feitelijk de besneden Jood gelijkstelde aan de 'onbekeerde' en onbesneden heidenen wanneer de vruchten er niet naar waren (Mat. 3:9). Zijn doop was een radicale heroriëntatie op God, in afwachting van de komst van de Messias.
- Jezus' doop door Johannes in de Jordaan (Mat. 3:13-17) kan worden gezien als een daad van identificatie met de zondige mens, ook al was Hij zelf zonder zonde. Dit past bij Zijn bredere missie om "*alle gerechtigheid te vervullen*" (Mat. 3:15). Dit plan van God omvat het dragen van de zonden van de wereld (Jes. 53:4-6, Joh. 1:29) en het ondergaan van een handeling die symbool staat voor reiniging en vernieuwing, ondanks dat Jezus zelf rein en zondeloos was. Door Zich te laten dopen, toonde Jezus zich één met de zondige mensheid die Hij kwam redden.
- De doop van Jezus kan wel gezien worden als een vervulling van de belofte van Christus' komst en verlossingswerk. Door zijn doop heeft Jezus zijn besnijdenis als zegel van de gerechtigheid vervuld. In Jezus, in zijn woord, zijn daad, zijn doop en zijn geschiedenis komen de wet en de profeten, het Pascha en de besnijdenis en feitelijk het hele Oude Testament tot vervulling.
- De doop van Johannes moet onderscheiden worden van de klassieke doop binnen de christelijke gemeente. Dat de doop van Johannes een andere doop was, blijkt uit Handelingen 19. De doop in de naam van Jezus (met die van de Vader en de Geest) is leidend.

Bijlage 1: De achtergrond van het verbond van de oosterse cultuur

De verbondsgedachte speelde een centrale rol in de sociale, politieke en religieuze structuren van de volkeren in het oude Nabije Oosten tijdens de tijd van Abraham (circa 2000-1800 v.Chr.). Om te begrijpen hoe deze gedachte functioneerde bij de omliggende volkeren en hoe die weerspiegeld wordt in het verbond van God met Abraham, moeten we kijken naar de culturele context en de specifieke kenmerken van het Bijbelse verbond.

1. De verbondsgedachte bij omliggende volkeren

In het oude Nabije Oosten waren verbonden (of verdragen) gebruikelijke overeenkomsten tussen partijen, zoals koningen, stammen of individuen. Deze verbonden hadden vaak een vaste structuur en doelstellingen.

Een bepaald soort verdrag betrof het zogeheten Suzereiniteitverdrag:

Tussen een machtige koning (suzerein) en een mindere partij (vazal). De suzerein beloofde bescherming en steun, terwijl de vazal trouw en gehoorzaamheid zwoer. Voorbeelden hiervan zijn verdragen tussen de Hethitische koningen en hun vazallen.

Structuur van verbonden

Verdragen volgden vaak een standaardpatroon, vooral in de suzereiniteitsverdragen:

1. **Aanhef:** Introductie van de partijen, vaak met nadruk op de macht van de suzerein.
2. **Historische proloog:** Een overzicht van eerdere relaties of gunsten van de suzerein.
3. **Bepalingen:** Verplichtingen van beide partijen (bijv. trouw, tribuut, gehoorzaamheid).
4. **Getuigen:** Goden of natuurfenomenen (bergen, rivieren) werden aangeroepen als getuigen.
5. **Zegeningen en vervloeking:** Beloningen voor naleving en straffen voor overtreding.
6. **Eed en ritueel:** Een plechtige bekrachtiging, vaak met een offer of symbolische handeling (bijv. het doorsnijden van dieren).

Culturele context

Bij volkeren zoals de Hethieten, Babyloniërs en Assyriërs waren verbonden essentieel voor het handhaven van politieke stabiliteit en religieuze orde. Ze weerspiegelden een wereldbeeld waarin relaties (tussen mensen en goden) gebaseerd waren op wederkerigheid en trouw. Overtreding van een verbond kon leiden tot oorlog, straf of goddelijke toorn.

2. Het verbond van God met Abraham

Het verbond tussen God en Abraham (beschreven in Genesis 12, 15 en 17) deelt overeenkomsten met de verbondsgedachte van het oude Nabije Oosten, maar heeft ook unieke kenmerken. Het verbond in Genesis 15 heeft elementen van het hierboven genoemde suzereiniteitsverdrag:

1. **Aanhef/historische context:** God stelt Zichzelf voor als de initiator en herinnert Abraham aan Zijn eerdere beloften en daden (Gen. 15:7, "*Ik ben de HEERE, Die u uit Ur der Chaldeeën geleid heb*").
2. **Bepalingen:** God belooft Abraham land, nageslacht en zegen (Gen. 15:18-21; 17:4-8). Abraham moet op zijn beurt trouw zijn en het verbond naleven (bijv. door besnijdenis, Gen. 17:9-14).
3. **Ritueel:** In Genesis 15:9-17 wordt het verbond bekrachtigd met een ritueel waarbij dieren worden doorgesneden, een gebruikelijke praktijk in het oude Nabije Oosten om de ernst van de overeenkomst te onderstrepen. Opvallend is dat alleen God (gesymboliseerd door de fakkel) tussen de stukken doorgaat, wat suggereert dat God Zichzelf eenzijdig verplicht.
4. **Zegeningen:** God belooft Abraham een groot nageslacht, land (Kanaän) en dat hij een zegen zal zijn voor alle volken (Gen. 12:2-3; 17:6-8).

5. **Goddelijke betrokkenheid:** Net als in andere verbonden in het Nabije Oosten wordt God als de initiator en garantsteller van het verbond gepresenteerd. Hij zweert bij Zichzelf (Gen. 22:16-18), wat overeenkomt met eden bij goden in andere culturen.
6. **Wederkerigheid:** Hoewel het verbond sterk door God wordt gedragen, heeft Abraham verplichtingen, zoals geloof, gehoorzaamheid en (later) de besnijdenis als teken van het verbond (Gen. 17:10-11).

Er zijn, zoals gezegd, ook unieke kenmerken van Gods verbond met Abraham:

- **Eenzijdige genade:** In tegenstelling tot veel suzeriniteitsverdragen, waar de vazal zware verplichtingen heeft, legt God in Genesis 15 de nadruk op Zijn eigen inzet. Dat alleen God tussen de doorgesneden dieren doorgaat, laat zien dat de vervulling van het verbond primair Gods verantwoordelijkheid is. Dit maakt het een *genade*verbond, hoewel gehoorzaamheid van Abraham wordt verwacht.
- **Eeuwig karakter:** Gods verbond met Abraham wordt herhaaldelijk "een eeuwig verbond" genoemd (Gen. 17:7, 13, 19). In tegenstelling tot tijdelijke politieke verdragen in het Nabije Oosten, strekt dit verbond zich uit tot alle generaties van Abrahams nageslacht en uiteindelijk tot "alle volken" (Gen. 12:3).
- **Universele reikwijdte:** De belofte dat Abraham een zegen zal zijn voor "alle geslachten van de aardbodem" (Gen. 12:3) overstijgt de lokale of nationale belangen die typisch waren voor andere verbonden. Dit geeft het verbond een unieke, wereldwijde en eindtijdgerichte dimensie.
- **Persoonlijke relatie:** Het verbond met Abraham is niet alleen een juridisch contract, maar ook een intieme relatie waarin God Zichzelf verbindt aan Abraham als "zijn God" (Gen. 17:7-8). Dit persoonlijke aspect is minder prominent in seculiere verdragen van die tijd.
- **Geloof als kern:** Abrahams geloof wordt expliciet benadrukt als de basis voor zijn rechtvaardiging (Gen. 15:6). Dit contrasteert met de nadruk op werken of rituele naleving in andere culturen.

Samenvatting

In het verbond met Abraham zien we dus een combinatie van culturele herkenbaarheid en goddelijke uniekheid. Het verbond legt de basis voor de relatie tussen God en Israël en uiteindelijk voor het nieuwe verbond in Christus, waarbij de zegen voor "alle volken" wordt vervuld (Luk. 22:20; Gal. 3:14). De structuur, rituelen en wederzijdse verplichtingen weerspiegelen de gewoonten van het oude Nabije Oosten, waardoor het verbond herkenbaar was voor tijdgenoten. Het verbond van God met Abraham deelt de kenmerken van de toenmalige Oosterse verdragen (structuur, ritueel, verplichtingen), maar onderscheidt zich door Gods eenzijdige genade, het eeuwige en universele karakter en de nadruk op geloof.

Bijlage 2: Parallellen en overeenkomsten tussen besnijdenis en kinderdoop

Aspect	Kinderbesnijdenis (Oude Testament)	Kinderdoop (Nieuwe Testament)
Instelling	Door God ingesteld in Genesis 17 als verbondsteken voor Abraham en zijn huis.	Door Christus ingesteld (Matt. 28:19) als teken van het nieuwe verbond, vervuld in Zijn dood en opstanding.
Betekenis	Teken en zegel van de gerechtigheid van het geloof (Rom. 4:11), markering van verbondslidmaatschap.	Teken en zegel van vereniging met Christus' dood en opstanding (Rom. 6:3-5), markering van verbondslidmaatschap (Hebr. 7:22).
Ontvangers	Abraham, zijn mannelijke nakomelingen en huisgenoten, inclusief zuigelingen en niet-Israëlieten (Gen. 17:12-13).	Gelovigen en hun huishoudens, inclusief zuigelingen (Hand. 2:39, 16:15, 33).
Geloofsverbinding	Gegeven na Abrahams geloof, maar uitgebreid naar zuigelingen, wat verbondsinsluiting impliceert (Gen. 15:6, 17:26).	Toegediend aan gelovigen en hun kinderen, met geloof als middel en oproep om verbondsbeloften toe te eigenen.
Doel	Markeert behoren tot Gods verbondsvolk, wijzend op toekomstige verlossing door Christus.	Markeert behoren tot de kerk en het koninkrijk van God, wijzend op reiniging en vernieuwing door Christus' voltooide werk.
Continuïteit	Een bloedig teken, anticiperend op Christus' offer (Ex. 24).	Een onbloedig teken, weerspiegeland de vervulling van Christus' offer (Kol. 2:11-12).
Geestelijke realiteit	Niet louter uiterlijk; vraagt om een besneden hart (Deut. 10:6) en geloof; een geestelijke besnijdenis.	Niet louter uiterlijk; vraagt om een leven in geloof en gehoorzaamheid (Rom. 6:12) en een geestelijke besnijdenis (Kol. 2:19).
Misbruik	Gedevalueerd door Israël tot een ritueel, met profetische oproepen tot bekering (Jer. 4:4).	Gedevalueerd door de kerk tot een traditie of inhoudsloos ritueel, met noodzaak tot herstel van geestelijke betekenis.
Gods initiatief	Gods verbond gaat vooraf aan menselijke respons, inclusief zuigelingen in Zijn genade (Gen. 17:7).	Gods genade gaat vooraf aan menselijk geloof, inclusief zuigelingen in de verbondsgemeenschap (Hand. 2:39).

Deze overeenkomsten benadrukken de continuïteit tussen besnijdenis en kinderdoop, waarbij beide goddelijk ingestelde tekenen zijn van Gods verbond, uitgebreid naar huishoudens en geworteld in geloof, met de doop als vervulling van de anticiperende rol van de besnijdenis in Christus' verlossingswerk.